

İnsanların *hayatın manası* kabilinden söyledikleri, amaç bu dünyadan kaynaklanmıyorsa, gördüğüm kadarıyla dünyadan daha primitif oluyor. Bu şu demek: *Hayatın manası şudur* veya *şunun için yaşıyoruz* dediğimiz şeylere, bu dünyayı bu kadar karmaşık hale getirmeden de ulaşılabilirliğini görürsek, aslında mananın o olmadığını da anlarız.

*Kainatın insan için yaratıldığı* mesela böyle bir şey: İnsanın hayatını idame ettirmesi için çok daha basit bir kainat yeterli olabilirdi. *İnsanın imtihan için yaratıldığı* mesela, sadece bu olsaydı, insanları daha kolay yoldan imtihan etmek mümkün olabilirdi. *Hayatın manası şudur* dediğimizde, bunun diğer şekillerde, daha kolay, daha basit erişilebilir olmadığını da göstermemiz icap eder.

Diyeceksin ki, bu basitlik fikri neden doğru olsun: İnsanların imtihanı mesela daha basit şekilde olabilirdi belki ama o imtihan bu imtihan olmazdı. Evet, ancak o zaman *insanlar imtihan edilmek için* vardan başka bir şey söylüyoruz demektir.

Bu aklıma şuradan geldi: İnsanların bu kadar çeşitli olmadığı bir dünyada da o insanların imtihanı mümkündü. Daha doğrusu eğri ve doğru bu kadar birbirine karışmış olmasa da imtihan olabilirdik. Ancak karışıklığın kendisi, yani iyi ve kötünün ayrılmasının zorluğu, insanın iyilikten kötülüğe, kötülükten iyiliğe geçmesinin kolaylığı bize konunun *sadece imtihan* olmadığını gösteriyor.